

Na de dood van Toon en Tonny is het werk veiliger

Bij een chemisch bedrijf in Helmond komen in 2014 twee mannen om het leven: Toon uit Veldhoven en Tonny uit Nijmegen. Nabestaanden van Toon hebben er een boek over geschreven en tot op de dag van vandaag geven ze lezingen om aandacht te vragen voor veiligheid. De familie van Tonny koos ervoor op de achtergrond te blijven en liet zich tot nu toe niet uit over het ongeluk. Een dubbelportret van rouw.

Wilma de Cort
Nijmegen/Helmond

Die zaterdag in 2014 begint in Veldhoven als alle andere. Toon van der Loo (57) laat na het ontbijt de hond uit, elke ochtend dezelfde ronde. Zijn vrouw Karien komt hem tegen als ze naar haar werk in een bakkerswinkel fietsen. Ze zegt: „Werk ze. Tot vanavond”. Toon: „Tot vanavond schat.”

Het zijn de laatste woorden die ze van hem zal horen. Karien van der Loo vertelt het zeven jaar later in een koude hal bij het ROC Nijmegen. Samen met haar broer houdt ze er voor een groep leerlingen een lezing, tussen heftrucks en magazijninstallingen. Zo staan ze iedere maand wel een paar keer voor een gezelschap. Hun boodschap: „Wees alert op veiligheid. Trek je mond open als je ziet dat het niet in orde is.” In de logistiek gebeuren veel bedrijfsongelukken. Ze hebben van dichtbij meegemaakt hoe snel het kan misgaan en wat dat overhoop haalt in je leven.

Die dag in 2014 als ze haar man verliest, krijgt Karien van der Loo een verontrustend telefoontje op haar werk, in de bakkerswinkel, net na de lunch. Haar „grote liefdes” is dan al in een ambulance onder politiebegleiding naar het ziekenhuis gebracht. „Ongeluk gebeurd”, „geen hartslag meer”, hoort ze iemand van zijn werk zeggen. Het dringt amper tot haar door. Pas als ze in het ziekenhuis een grote groep artsen en verpleegkundigen met

▲ Toon van der Loo uit Veldhoven.
FOTOFAMILIEARCHIEF

▼ Tonny Visser uit Nijmegen.
FOTOFAMILIEARCHIEF

Toon bezig ziet en hoort dat er ‘een wonder nodig’ is, valt die doodgewone dag ineens kapot in duizend stukjes.

Toon is op zijn werk, chemisch bedrijf Xycarb in Helmond, op de bodem van een reactor gevonden, een buis van 3,4 meter diep, waar hij voor reparatiewerk in was gegaan. Xycarb, dochter van de Schunk Group, maakt een soort bakplaten van grafiet, waar andere bedrijven op hoge temperatuur chips voor computers en ledverlichting van maken. Over Toon heen gebogen, is het lichaam van zijn Nijmeegse collega Tonny Visser (55) gevonden.

Diens vrouw haast zich rond dezelfde tijd vanuit Nijmegen naar Helmond, waar Tonny met spoed in een ander ziekenhuis is opgenomen. Op weg erheen dringt de wereld van het snelle nieuws de auto binnen. Vrienden uit de straat hebben alles uitgeprint wat er over het ongeluk op internet staat. Alsof die wereld al meer weet dan Tonny's vrouw. Bekend is op dat moment dat Tonny is gearriveerd en weer een hartslag heeft, maar ook dat hij nog steeds niet bij bewustzijn is gekomen.

Het is een bizarre dag. Wie had kunnen bedenken dat de vrouw van Tonny de komende tijd tussen twee ziekenhuizen heen en weer zou pendelen. In het ene ligt Tonny te vechten tegen de dood, in het andere ligt hun oudste dochter, die bij hen inwont, en die met een kind heeft gekregen, dat in de couveuse ligt. Hun jongste dochter is op de terugweg naar huis van een vakantie en weet nog van niks.

Pietie-precies

Voordat hij een paar jaar geleden naar Xycarb ging, werkte Toon 25 jaar bij NXP in Nijmegen. Daar was hij vrijwilliger bij de bedrijfsbrandweer en hij had er de naam dat hij erg gespist was op veiligheid. Over Xycarb had hij thuis wel eens opgemerkt: „daar moet qua veiligheid nog een hoop gebeuren” en ook: „daar gaat nog eens iets verkeerd”. Tonny was een pietie-precies. Had z'n voordelen. Als Tonny thuis iets had gerepareerd, wist je zeker: dat gaat nooit meer kapot.

Bij NXP, waar ze Tonny goed kennen, snappen ze er dan ook geen jota van dat hij zonder zuurstofmasker het vat is ingegaan. „Het had iedereen kunnen gebeuren”, zeggen oud-collega's tegen elkaar als ze over het ongeluk horen, „maar niet Tonny. Hij hamerde altijd op 'eigen veiligheid eerst.’”

Het ziet er nu uit dat Tonny in een reflex en zonder zuurstofmasker de buis is ingegaan om Toon te helpen, toen hij hem op de bodem van de reactor zag liggen. Net als Toon wist hij niet dat de reactor was gevuld met argon. Dat gas is zwaarder dan zuurstof en verdringt het. „Je kunt het niet

Boete of veiligheidsplan?

De arbeidsinspectie legt bij lichte bedrijfsongevallen niet langer per definitie een boete op. Als het letsel van de slachtoffers meevalt en het bedrijf zijn arbozorg op orde heeft, kan sinds 2020 aan de werkgever een plan voor meer veiligheid worden gevraagd. Die keuze is in 2020 bij 149 bedrijfsongelukken gemaakt op 2244 onderzochte zaken. De nabestaanden van Toon van der Loo hebben voor deze aanpak gelobbyd. Ze gaan door totdat die ook wordt ingezet bij bedrijfsongevallen met dodelijke afloop. Patrick van de Sande: „Een bedrijf wordt niet veiliger door een boete. Ze betalen en klaar. Met een veiligheidsverbeterplan blijf je in gesprek en het bedrijf moet laten zien dat het anders kan.”

ruiken, zien of proeven”, zegt Patrick van de Sande, zwager van Toon. „Maar één teug en je bent bewusteloos.”

Waarom zou pietie-precies Toon zo zonder veiligheidsmatregelen de reactor in zijn gegaan? Van de Sande: „Als mensen iemand in nood zien, hebben ze van nature de neiging om te helpen. Als je dan ook nog iets bijzonders van die persoon weet, kan het dat instinct versterken. Ik sluit niet uit dat Tonny wist dat Toon ooit iets aan zijn hart had gehad en dat hij hem daarom zo snel ging helpen.”

Niemand weet het precies. Eigenlijk staat alleen vast hoe ze zijn aangetroffen: Tonny boven Toon.

Het Openbaar Ministerie (OM) doet onderzoek. De twee families worden acht maanden na het ongeluk, in de rechtbank in Den Bosch, ingelicht over het resultaat. Daar ontmoeten ze elkaar. Het OM besluit Xycarb te vervolgen. Bij de vrouw van Toon valt een last van de schouders als ze hoort dat Toon geen fouten heeft gemaakt. Dat had maanden aan haar geknaagd. De politie had alles van hem meegenomen, zijn telefoon uitgelezen, zijn werkleding en schoenen onderzocht. Zijn lichaam was voor autopsie naar het Nederlands Forensisch Instituut gebracht, net als het lichaam van Tonny. Altemaal om de waarheid te vinden. Het voelde alsof haar man haar werd afgemaakt. En natuurlijk, iedereen kan een fout maken. Maar over haar eigen, verongelukte man, wilde ze dat niet horen.

Wat was er misgegaan? Xycarb wilde een nieuwe deksel op de reactor laten plaatsen omdat het gearbarsten was. Daarvoor was de buis belucht, met argon. Toen Toon het vat inging, was het gas niet verwijderd en er was ook niet gemeten of het veilig was. Toons' vrouw wordt woedend als Xycarb

▲ Karien van der Loo, de vrouw van Toon, met haar broer Patrick van de Sande.
FOTOFAMILIEARCHIEF

de rechtszaak de hal terugspeelt. Er wordt gesuggereerd dat Toon opnieuw een hartaanval heeft gehad. Woedend loopt ze op de zitting weg. De weduwe van Toon begrijpt haar reactie, maar kijkt zelf naar het proces als een 'spelleetje' ze doorheen prikt: het OM probeert iets strafbaars te vinden en Xycarb probeert eronderuit te komen. Zo gaan die dingen. Ze voelt zich er buiten staan. Ze denkt: zoeken jullie het maar fijn samen uit.

Dat gevoel van buitenstaander groeit ook bij de vrouw van Toon. Ze zit er thuis over te piekeren. Ook als Xycarb een boete moet betalen, wettelijk maximaal 200.000 euro. Wat stelt dat voor? Zo'n bedrag, dat voelen ze niet eens bij zo'n groot concern. Ze is moe van alle gedoe over schuld, aansprakelijkheid, straf, het gesteggel met verzekeringen over de kleinste bedragen. En word Xycarb veiliger door een acceptieprijs te betalen? Geld dat trouwens niet naar de nabestaanden rolt, maar naar de staat. Elke straf is te laag, elke discussie erover pijnlijk.

Samen met haar broer, Patrick van de Sande, rijdt ze op een dag naar Duitsland, naar de Schunk Group, het moederbedrijf van Xycarb. Iaromzeit 1,2 miljard euro, achtduizend werknemers in 29 landen. Ze krijgen een gesprek met de ceo en de voorzitter van de raad van commissarissen. Ze leggen de reden van hun komst uit en dat ze niet geloven dat een boete iets oplevert. Wat wel helpt? Investeren in meer veiligheid, zeggen ze. Dan komt er tenminste iets goeds voort uit het ongeval

“**Het heeft zoveel meer opgeleverd, niet alleen aan veiligheid, ook aan goodwill**”
- Patrick van de Sande, zwager van Toon van der Loo

van Toon die 21 jaar met plezier bij Xycarb werkte. Ze hebben zelf al een opzet voor zo'n veiligheidsplan gemaakt en leggen hun kaarten op tafel. Het is een prettig gesprek en leidt tot een ommekeer. Xycarb ziet af van een hoger beroep en beaamt het verhaal van een hartaanval niet meer op de tekeren. Justitie zet wel door, maar ziet af van een verhoging van de boete, die uiteindelijk op 75.000 euro wordt vastgesteld.

Speciale veiligheidsdag

Xycarb belooft de weduwe en zwager van Toon om vijf jaar lang 20.000 euro extra te investeren in een veiligere werkplek. Onafhankelijke deskundigen, ingeschakeld door de twee, zien daar op toe. Elk jaar wordt een speciale veiligheidsdag gehouden en ligt de productie stil. Volgens Patrick van de Sande, de zwager van Toon, heeft dit het bedrijf veel meer gekost dan wanneer ze een boete hadden moeten betalen. „Het heeft zoveel meer opgeleverd, niet alleen aan veiligheid, maar ook aan goodwill bij het personeel en bij opdrachtgevers”, meent hij.

De weduwe van Toon krijgt in Nijmegen vijf jaar lang, tegen het eind van het jaar, mensen van Xycarb op de koffie. Dat bezoek waardeert ze. Ook krijgt ze elk jaar een appje van een oud-collega als het dubbelongeluk bij Xycarb met een stilte wordt herdacht. Ze vindt het mooi, maar als ze ermee willen stoppen, begrijpt ze het ook. Ze krijgt er Tonny niet mee terug.

Ze vindt het goed wat de nabestaanden van Toon doen, zoals zo'n lezing op het roc, in haar woonplaats. Aan een veiligheidsplan heb je veel meer dan aan een boete, vindt ook zij. Maar haar prioriteiten hebben vanaf het begin anders gelegen. Tussen het overlijden van Toon en de geboorte van zijn kleinkind zat één week. De baby was zo kwetsbaar dat alle aandacht daar naartoe ging. Er bleef weinig energie over om eventueel te vechten in het juridische proces na Tonny's ongeluk. Tonny zou het ook zo gewild hebben. Maar dubbel bleef de situatie toch.

Op een vrijdag was Tonny's uitvaart; de maandag daarop kwam hun dochter met de baby thuis. De twee levensgebeurtenissen liepen door elkaar heen. In huis lagen op hetzelfde moment condoleances én geboortekaartjes. Ze waren in rouw, maar er kwam ook kraamvisite om hen te feliciteren met de baby, een meisje dat altijd aan haar opa gelinkt zal blijven.

Zeven jaar is ze nu. Om iedere verjaardag zeggen de mensen: 'o ja, dus met Tonny is het nu zo lang geleden'.

■ De weduwe van Tonny Visser heeft meegewerkt aan dit artikel, maar wil verder niet in de publiciteit.

Heeft u zelf een bedrijfsongeval meegemaakt of wilt u naar aanleiding van dit verhaal reageren? Stuur dan een mail naar w.dcoort@gelderlander.nl